

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου, ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι: ἑτησία. — Γραφεῖον Ἀποθ. Ὁδὸς Σκαδίου 25.

6 Νοεμβρίου 1838

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΛΓΙΝΕΙΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ ΥΠΟ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φυλλάδ. 670).

4

Κίνδυνοι τῶν ἀρχαιοτήτων κατὰ τὴν μεταφορὰν εἰς Ἀγγλίαν. — Ναυάγιον τοῦ πλοίου Μέντορος, 1802 — Χρονογράφος Κυθήριος. — Κατάθεσις τοῦ πλοιάρχου τοῦ Μέντορος — Γουλιέλμος Λήκ. — Ἐμμανουὴλ Καλούτσης ὑποπρόξ. τῆς Μεγ. Βρεταννίας. Ἐγκύκλιος εἰς τοὺς προεστῶτας Κυθήρων περὶ τοῦ ναυαγίου. — Ἐνέργεια Ἀμιλιτῶν πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων. — Ἀποστολὴ ἐξ Ἀθηνῶν ταχυδρομοῦ διὰ ξηρᾶς εἰς Κωνσταντῖν εἰς Ἑλγιν ἵνα ἀναγγείλῃ τὸ ναυάγιον. — Ἐπιστολὴ Δημ. Γρηγοράκη ἐκ Μάνης. — Φροντίδες Ἑλγιν ἐκ Κωνσταντῖνος περὶ τοῦ πλοίου. — Συμβολαία μετὰ δυτῶν Καλυμνίων. —

Ἡ συλλογὴ τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Ἑλγιν ἐν τε τῇ καταρτίσει αὐτῆς καὶ τῇ ἀποστολῇ εἰς Ἀγγλίαν διέτρεξε τμηματικῶς διαφόρους κινδύνους, περὶ ὧν θέλομεν ἐν τῇ διηγήσει κάμει μνείαν, σπουδαιότατον ὅμως κίνδυνον ὑπέστη μέρες ταύτης τῇ 5/17 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1802 ἐκ ναυαγίου τοῦ ἰδιοκτῆτου πλοίου τοῦ Ἑλγιν, τοῦ Μέντορος, μεταφέροντος φορτίον ἀρχαιοτήτων εἰς Μάλταν. Περὶ τοῦ συμβάντος τούτου καὶ περὶ τῶν φροντίδων τοῦ Ἑλγιν καὶ τῶν καταποντισθεῖσων ἀρχαιοτήτων ἔχομεν πολλὰς εἰδήσεις ἐκ διασωθέντων ἐγγράφων, ἐπιστολῶν καὶ συμβολαίων ἐν τῇ οἰκογενεῖα Καλούτση ἐν Κυθήροις.

Τὸ πλοῖον ὁ Μέντωρ μετὰ τὴν φόρτωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Πειραιεὶ ἀπέπλευσε διὰ Μάλταν τῇ 3/15 Σεπτεμβρίου 1802, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταληφθὲν κατὰ τὸν διάπλουον ὑπὲρ τρικυμίας ἐναυάγησεν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αὐλέμονος τῶν Κυθήρων¹⁾. Τὰ περὶ τοῦ ναυαγίου χρονογράφος Κυθήριος, ὁ Γρηγόριος ἱερεὺς Λογοθέτης, ἐκθέτει ὡς ἐξῆς «1802 Σεπτεμ-

βρίου 5 ἕνα καράβι Ἑγγλέζικο ἐρχόμενο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ἀράξῃ εἰς τὸν Αὐλέμονα ἦταν φορτομένο με ἀξιόλογα μαρμάρινα ἀγάλματα διάφορα, βαλμένα εἰς κασέλαις· καὶ ἐπειδὴ ἐκοιμῶντο οἱ ἄνθρωποι ἐκτύπησε εἰς μίαν ξέραν καὶ ἔσπασε, τὰ δὲ μάρμαρα με τῆς κασέλαις ἐπῆγαν ὅλα εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης· μόνον οἱ ἄνθρωποι ἐγλύτωσαν γυμνοί. Ἦτον ὁ κύριος τῶν μαρμάρων ὁ σεκρετάριος τοῦ μπαΐλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ὅποιον ἐδέχθη καὶ ἐπεριποιήθη ὁ κύριος Ἐμμανουὴλ Καλούτσης. Ἔστειλε ὁ Μιλόροθος καὶ ἤλθαν βουτυκτάδες καὶ τοῦ εὐγαλαν μερικεῖς κασέλαις, καὶ ἔδινε εἰς κάθε κασέλα 500 γρόσια· ἕως 40,000 γρόσια τοὺς ἔδιδε νὰ τοῦ τὰ εὐγάλουν ὅλα. Εἶχε καὶ ἕνα Σκλαβούνικο καράβι πλερωτικὸ διὰ νὰ φυλάττῃ τὰ μάρμαρα, καὶ χῶρια ἄλλα καίκια καὶ φελοῦκες. — Ἐκεῖ πηγαίνόμενος ἕνας χωρικὸς ἀπὸ τὰ Ἀλοϊζιάνικα¹⁾ διὰ νὰ πάρῃ ἕνα βαρέλι τὴν νύκτα, τὸν ἐσκότωσαν οἱ Σκλαβεῦνοι. — Ἐπῆγε δὲ εἰς τὴν Μάλτα διὰ νὰ φέρῃ καράβι με ἐργαλεῖα διὰ νὰ εὐγάλῃ καὶ τὰ ἐπίλοιπα μάρμαρα. — Ἦλθεν ὁ ἴδιος μπαΐλος ἐδῶ, ἔπειτα ἐπῆγε διὰ τὴν Μάλτα. Ἐκάμε μεγάλας εὐχαριστήσεις τοῦ Καλούτση πῶς ἐπεριποιήθη τὸν σεκρετάριον του, χαρίζοντάς του, χαρίσματα ἀξιόλογα.»

Ἡ εἰρημένη σημείωσις ἀναγράφει γεγονότα διαφόρων χρόνων, οἷον τὸ τοῦ ναυαγίου καὶ τὴν πολὺ ὕστερον γενομένην ἐξαγωγήν τῶν κιβωτίων, τὴν ἔλυσιν τοῦ Ἑλγιν εἰς Κύθηρα κτλ. Σφάλλεται ὅμως ὁ χρονογράφος μνημονεύων ὅτι τὸ ναυάγιον ἐπῆλθε, διότι οἱ τοῦ πληρώματος ἄνδρες ἐκοιμῶντο.

Περὶ τοῦ ναυαγίου τούτου ἔχομεν ἔκθεσιν ἀκριθεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν κατάθεσιν τοῦ πλοιάρχου τοῦ πλοίου ἐνώπιον τοῦ ὑποπροξένου τῆς Μεγ. Βρεταννίας ἐν Κυθήροις Ἐμμανουὴλ Καλούτση, γραφεῖσαν ἰταλιστί, ἧς παραθέτομεν ἐνταῦθα μετάφρασιν.

Τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1802 ἐν Κυθήροις

Ἐν τῷ ὄρμῳ Αὐλέμονος.

Ἄνεφανίσθη ἐνώπιον ἡμῶν Ἐμμανουὴλ Καλούτση, ὑποπροξένου τῆς Αὐτοῦ Βρεταννι-

¹⁾ Ὁ κόλπος οὗτος καίται εἰς τὸ ΜΑ τῆς νήσου, οὕτω καλούμενος ἐξ ὀμωνύμου αὐτοῦ χωρίου.

¹⁾ Χωρίον Κυθήρων.

κῆς Μεγαλειότητος ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὁ κύριος Γουλιέλμος Ἐγγλεν τοῦ ποτιῆ Ἰακώβου ἐκ Wigton τοῦ βασιλείου τῆς Σκωτίας, πλοίαρχος τοῦ πλοίου τοῦ ὀνομαζομένου *Méntωρ*, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς Α. Ἐ. τοῦ λόρδου Ἐγγλιν, πρέσβως ἐκτάκτου καὶ πληρεξουσίου ὑπουργοῦ τῆς Αὐτοῦ Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος παρὰ τῇ Ἰ. Πύλῃ, καὶ φέροντος σημαίαν ἐπίσης τῆς Αὐτοῦ Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος, ὅστις ἐκ κηθήκοντος καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης εὐθύνης ἐξέθηκε τὰ ἐπόμενα

«Πρὸ ἐνὸς περίπου μηνὸς ἔλαβον ἐντολὴν παρὰ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, τοῦ ρηθέντος πρεσβευτοῦ νὰ μεταβῶ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ πλοίου μου, φέροντος πλήρωμα δώδεκα ἀτόμων, συμπεριλαμβανομένων ἐμοῦ, τοῦ γραμματέως μου καὶ τοῦ πλοηγοῦ, πάντων κατονομαζομένων ἐν τῷ παραγομένῳ παρ' ἐμοῦ καταλόγῳ, ὅπως φορτώσω κιβώτια τινὰ πλήρῃ ἀρχαίων μαρμάρων, ἅτινα ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ εἶχε συναγάγει, ἐφωδιασθῆν δὲ παρ' αὐτοῦ μετὰ τῶν δεόντων πιστοποιητικῶν καὶ ἐνὸς φερμανίου τῆς Πύλης. Φθάσας εἰς τὸν ρηθέντα λιμένα πρὸ εἴκοσι πέντε ἡδὴ ἡμερῶν, ἐφόρτωσα δεκαεπτὰ κιβώτια πλήρῃ μαρμάρων, παραδοθέντα μοι παρὰ τοῦ κυρίου Ζαμπατίτσα Λουζιέρη, καλλιτέχνου, διευθύνοντος τὴν παραγωγίαν τοῦ κυρίου πρέσβως· παρέλαβον δὲ καὶ ὡς ἐπιβάτας τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Γουλιέλμον Ἀμιλτων τοῦ Ἀντωνίου ἐκ Λονδίνου, ἰδιαιτέρον γραμματέα τῆς Α. Ε. τοῦ ρηθέντος πρέσβως, τὸν κύριον Γουλιέλμον Λήκ τοῦ Ἰωάννου ἐκ Λονδίνου, λοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Αὐτοῦ Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος, τὸν κύριον Ἰωάννην Σκουαίρ τοῦ Ἰωάννου ἐκ Λονδίνου, ὑπολοχαγὸν τοῦ μηχανικοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ὑπηρεσίᾳ μετὰ τριῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, καὶ τοῦ ναύτου Ρὸς ἐκ Γιβλαρτάρ. Ἐνεκα τῆς ἐπιβιβάσεως τῶν μαρμάρων δὲν ἀνεχώρησα ἐκείθεν εἰμὴ τὴν 15 τρέχοντος μηνός, διευθυνόμενος εἰς Μάλταν, καθ' ἣς εἶχον ὁδηγίας. Οὐριοδρομοῦντες δὲ ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ταϊνάρου τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὥραν 6 μ.μ. Αὐτόθι εὗρομεν σφοδρὸν δυτικὸν ἄνεμον δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πνεύσαντα, μεταβληθέντα δὲ περὶ τὴν πρωΐαν εἰς ΔΒΔ· πλαγιοποροῦντες δὲ ἀπεμακρύνθημεν περὶ τὰ τεσσαράκοντα μίλια ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταϊνάρου. Ἄλλ' ἀνακαλύψας ὅτι εἰς τὸ πλοῖον εἰσέρρει πολὺ ὕδωρ ἐκ τοῦ μέρους τῆς πλώρας, ἐμποδιζόμενον νὰ καταπέσῃ εἰς τὸ κύτος ἕνεκα τοῦ ἔρματος, ἠναγκάσθημεν νὰ τηρῶ διαρκῶς ἐνησχολημένους περὶ τὴν ἐξαγωγήν αὐτοῦ δύο ἄνδρας τοῦ πληρώματος. Ἐνεκα τῆς αἰτίας ταύτης καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐσφοδρύνθη ὁ ρηθεὶς ΔΒΔ ἄνεμος κατὰ τὴν ἀνκτολὴν τοῦ ἡλίου τῆς

χρῆσινῆς ἡμέρας, ἀπεφάσιτα ἐξ ἀνάγκης νὰ διατάξω νὰ ὀπισθοδρομήσῃ τὸ πλοῖον ὅπως προσπαθήσωμεν νὰ προσορμισθῶμεν εἰς τινὰ λιμένα τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, ἐλπίζων ὅτι ὁ πλοηγός μου, ὀνομαζόμενος Μανώλης Μάλης τοῦ Κωνσταντίνου ἐκ Μήλου, ἦτο εἰδήμων αὐτῶν. Ἀλλὰ μὴ ἔχοντος οὐδ' αὐτοῦ οὐδ' ἐμοῦ γνῶσιν τῶν ἐν λόγῳ λιμένων, καταστάντος δὲ ἀφ' ἐτέρου τοῦ ἀνέμου ὑπερβολικῶς θυελλώδους, ἀπεφασίσθη, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ πλοηγοῦ, νὰ διευθυνθῶμεν εἰς Κύθηρα. Μὲ θάλασσαν τεταραχμένην καὶ ἄνεμον τρικυμιώδη ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀκτὴν ταύτην τοῦ Αὐλέμονος χθὲς τὴν δευτέραν ὥραν μ. μ. καὶ αὐτόθι ἐρρίψαμεν δύο ἄγκυρας, ἀλλὰ τούτων μὴ προσαρμωθεὶσάν καταδυστυχίαν ἐκόψαμεν τὰ παραμάρια καὶ συνεστειλαμεν δεόντως τὰ ἱστία, διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν στροφὴν. Κατὰ τὴν στροφὴν ὅμως τὸ πλοῖον προσέκρουσε βιαίως διὰ τῆς πλώρας ἐπὶ τῶν βράχων τῆς ἄκρας τῆς κειμένης πρὸς τὸ ΝΝΔ καὶ ἐβυθίσθη, ὡς ἐκ θαύματος δὲ ἠδυνήθημεν νὰ πηδήσωμεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ σωθῶμεν, ἀλλ' οἱ πλείστοι ἐξ ἡμῶν ἐπληγώθημεν ἐλαφρῶς ἐκ τῶν προεξοχῶν τῶν βράχων.

Κατὰ καλὴν τύχην εὐρίσκετο ἠγκυροβολημένον ἐν τῷ αὐτῷ ὄρμῳ τοῦ Αὐλέμονος τὸ ὑπὸ σημαίαν Αὐστριακὴν πλοῖον τοῦ πλοίαρχου Ἰωάννου Κόμητος Βισκούκια, καὶ εὗρομεν πάντες καταφύγιον εἰς αὐτό· χάρις δὲ εἰς τὴν εὐγένειαν τοῦ ρηθέντος κυρίου πλοίαρχου ἐτύχομεν ἐγκαρδίου περιποιήσεως, καὶ φιλοξενίας· ἐδόθησαν δὲ ἡμῖν καὶ ἱμάτια ἵνα ἐνδυθῶμεν. Ὅτε ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὴν ξηρὰν οὐδὲν ἀντικείμενον ἐπροφθάσαμεν νὰ διασώσωμεν καὶ νὰ παραλάβωμεν μεθ' ἡμῶν, οὐδὲ τὰς πιστοποιήσεις καὶ τὰ ἡμερολόγια μου καὶ μίαν ὑγειονομικὴν πιστοποίησιν χορηγηθεῖσαν παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις προξενικοῦ πράκτορος τῆς Μ. Βρεταννίας, σημειούσαν τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. Μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἄλλο διεσώσαμεν εἰμὴ κώπας τινὰς τῆς λέμβου καὶ τινὰ ἱστία. Τὰ λοιπὰ ὅμως εἶνε λίαν δύσκολον νὰ διασωθῶσιν· ἐλπίζω ἐν τούτοις νὰ διασώσω μίαν τῶν ἄγκυρῶν, ἣς ὑπάρχει τὸ σημεῖον, πιθανὸν δὲ νὰ διασωθῇ καὶ ἡ ἕτέρα ἄγκυρα, ἣ μὴ ἔχουσα σημεῖον.

Ἐκθέσας τὸ ἐπισυμβάν μοι τοῦτο ἀτύχημα παρακαλῶ ὅπως συνταχθῇ ὅσον τάχιον ἢ δέουσα ἐκθεσις καὶ μοι δοθῇ κεκυρωμένον ἀντίγραφον, ὅπως μοι χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ, πρὸς δὲ ὅπως μοι χορηγήσῃτε τὰ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως δριζύμενα πρὸς ἡμερησίαν διατροφήν ἐμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀποτελούντων τὸ πλήρωμά μου ἑνδεκα ἀνδρῶν, ἕως ὅτου τύχη ἢ κατάλληλος εὐκαιρία πρὸς ἀναχώρησιν ἐκ τῆς νήσου

ταύτης, ἐπειδὴ οὔτε ἔχω, οὔτε δύναμαι ν' ἀνεύρω ἕτερα μέσα συντηρήσεως.

Ἐρώτ.—Παρεκτός τῆς ζητηθείσης συνδρομῆς, ἔχετε ἀνάγκην ἄλλης τινός; θέλετε νὰ ἐπιχειρήσωμεν διὰ καταλλήλων ἀνθρώπων τὴν διάσωσιν τοῦ βυθισθέντος πλοίου; Εἶμαι ἐτοίμος νὰ βοηθήσω ὑμᾶς μὲ πάντα ζῆλον καὶ ἐνδιαφέρον εἰς οἰανδήποτε χρεῖαν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προσέδραμον, εὐθύς ὡς ἔμαθον τὸ συμβάν δυστύχημα.

Ἀπάντ.—Κύριε, πολὺ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς γενναίας ὑμῶν προσφοράς, προερχομένης ἐκ ζήλου πρὸς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἃς καὶ προφορικῶς μοὶ ἀπετεινάτε ἀμέσως ὅτε ἐσπεύσατε εἰς βοήθειάν μας, καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνετε, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἄλλου τινός, εἰμὴ ἐκείνου, τὸ ὅποιον σᾶς ἐζήτησα.

Ἐρώτ.—Τίνες δύνανται νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν ὅσα κατεθέσατε;

Ἀπάντ.—Ἀπαν τὸ διασωθέν μου πλήρωμα δύναται νὰ τὰ ἐπιβεβαιώσῃ, ἰδιαίτερος δὲ ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος γραμματεὺς Γουλιέλμος Ἀμιλτων, ὁ γραμματεὺς μου Πέτρος Μακφέρλαν καὶ ὁ πλοηγὸς μου Μανώλης Μάλης δύνανται νὰ ἐπικυρώσωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄσων πιστῶς ἐξέθηκα καὶ διηγήθηνα.

Πρὸς πίστωσιν, ὠρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 42.

(Ἵπ.) Γ. Ἐγλεν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

Μεταβάς ἐπὶ τοῦ αὐστριακοῦ πλοίου τοῦ δίκαιουμένου παρὰ τοῦ κυρίου πλοιάρχου Ἰωάννου κόμητος Βισκούκια, ἐνθα εὐρίσκετο ὁ ἐκλαμπρότατος κύριος Γουλιέλμος Ἀμιλτων τοῦ Ἀντανίου, ἐκ Λονδίνου, ἰδιαίτερος γραμματεὺς τῆς Α. Ε. τοῦ Λόρδου Ἐλγίνου, ἐκτάκτου πρέσβειος καὶ πληρεξουσίου Ὑπουργοῦ τῆς Α. Βρετανικῆς Μεγαλειότητος παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐζήτησα αὐτὸν καταλλήλως ὡς ἐπεταί.

Ἀνεγνώσθη αὐτῷ ἡ προηγουμένη κατάθεσις τοῦ ρηθέντος πλοιάρχου Ἐγλεν, ἣν καλῶς ἤκροάσθη.

Ἐρωτηθεὶς ἀπήντησεν ἅ Ἐκθεσις, ἣν μοὶ ἀνεγνώσατε, περιέχει πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ ὀφείλω νὰ τὴν ἐπικυρώσω κατὰ πάντα, ἀφοῦ κατὰ δυστυχίαν οὕτω συνέβη τὸ πρᾶγμα.

Ἐρώτ. Γινώσκετε ἢ θέλετε νὰ προσθέσητε ἄλλο τι;

Ἀπάντ. οὐδὲν ἄλλο, διότι τὰ πάντα μετ' ἀκριθείας ἐξέθηκεν ὁ πλοίαρχος.

Πρὸς πίστωσιν ὠρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 25.

(Ἵπ) Γουλιέλμος Ἀμιλτων.

Τῇ αὐτῇ

Προσελθὼν ἐνώπιον ἡμῶν ὁ Πέτρος Μακφέρλαν τοῦ Ἰωάννου, ἐκ Λονδίνου, γραμματεὺς ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὀνόματι Μέντορος καὶ ἐξητάσθη καταλλήλως ὡς ἐπεταί.

Ἀνεγνώσθη αὐτῷ κατὰ λέξιν ἡ κατάθεσις τοῦ πλοιάρχου Ἐγλεν, ἣν μετὰ προσοχῆς ἤκροάσθη. Ἐρωτηθεὶς, ἀπήντησεν ἅ Ἐκθεσις, ἣν μοὶ ἀνεγνώσατε, περιέχει πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐπικυρώσῃ καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη, οὐδὲν δ' ἕτερον ἔχω νὰ προσθέσω.»

Πρὸς πίστωσιν ὠρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 32.

(Ἵπ.) Πέτρος Μακ-Φέρλαν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

Προσελθὼν ἐνώπιον ἡμῶν ὁ Μανώλης Μάλης τοῦ Κωνσταντίνου, ἐκ τῆς νήσου Μήλου, πλοηγὸς ἐπὶ τοῦ ἀπολεσθέντος βρετανικοῦ πλοίου ὀνόματι Μέντορος, ἐξητάσθη καταλλήλως ὡς ἐπεταί.

Ἀνεγνώσθη αὐτῷ ἐπὶ λέξει ἡ ἀνωτέρω ἔκθεσις Γουλιέλμου Ἐγλεν, ἣν καλῶς ἤκροάσθη.

Ἐρωτηθεὶς, ἀπήντησεν ἅ Ἐπειδὴ ἡ ἀναγνωσθεῖσά μοι ἔκθεσις περιέχει πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καθ' ὅλα, διὰ τοῦτο πληρέστατα ἐπικυρώσῃ αὐτὴν, οὐδὲν δ' ἕτερον ἔχω νὰ προσθέσω.»

Πρὸς πίστωσιν ὠρκίσθη καὶ ὑπέγραψε, δηλώσας ὅτι εἶνε ἐτῶν 26.

(Ἵπ.) Μανώλης Μάλης πιλότος ἀπὸ τί Μίλε.

Διὰ ταῦτα

Ἡμεῖς Πρόξενος ἀναπληρωτικὸς τῆς Α. Βρετανικῆς Μεγαλειότητος, ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀποπερατωθείσης τῆς παρούσης περὶ τοῦ ναυαγίου πράξεως, διατάσσομεν νὰ πεμφθῶσι δεόντως ἐπικευρωμένα ἀντίγραφα αὐτῆς πρὸς τὸν αἰτούντα πλοίαρχον Γουλιέλμον Ἐγλεν, ἵνα χρησιμεύσωσιν αὐτῷ ὅπου δεῖ.

Ἄ. Ἐμμανουὴλ Καλούτσης Πρόξενος ἀνάπλ.

Ἐκ τῶν ἀναφερομένων προσώπων ὡς ἐπιβατῶν ἐν τῷ πλοίῳ ἐν εἶνε ἄξιον ἰδιαίτερος νὰ μνημονευθῇ, ὁ Γουλιέλμος Λήκ ἀρχαιολόγος καὶ περιηγητῆς Ἀγγλος, ὁ πρῶτος γράψας ἀξίαν λόγου καὶ ἐξ αὐτοψίας μετὰ πολυετῆς περιηγήσεις ἀρχαίαν τῆς Ἑλλάδος γεωγραφίαν, ἣτις ἦτο καὶ εἶνε ἐτι πηγὴ γεωγραφικῶν γνώσεων τῶν μεταγενεστέρως γεωγραφησάντων περὶ Ἑλλάδος, καίτοι μὴ οὔσα ἐστερημένη χαρμάτων καὶ παρεξηγήσεων καὶ παραδρομῶν πολλαχού. Ἡ σωτηρία ἐκ τοῦ ναυαγίου τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὑπῆρξεν ἰδίως διὰ τὴν Ἑλλάδα πολύτιμος, διότι αἱ περὶ ταύτης δημοσιευθεῖσαι συγγραφαὶ αὐτοῦ ὑπερέβαινον κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν

ἀκρίβειαν πάσας τὰς προδημοσιευθείσας ὡς πρὸς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν γεωγραφίαν. Πλὴν δὲ τῶν γεωγραφικῶν ἐξέδωκε καὶ ἄλλας φιλολογικὰς πραγματείας, ἐν αἷς καὶ περὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, περὶ ἀρχαιοτήτων, περὶ δῆμων Ἀττικῆς, ἱστορικὰ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κτλ.¹⁾

Μετὰ τὸ ναυάγιον ὁ ὑποπρόξενος Ἐμ. Καλούτσης αὐθημερόν ἀπέστειλεν ἐγκύκλιον εἰς τοὺς πρεσβυτοὺς τῆς νήσου ἑλληνιστὶ γεγραμμένην καλῶν αὐτοὺς νὰ διορίσωσιν ἀνθρώπους κατὰ τοὺς νόμους πρὸς βοήθειαν τῶν ναυαγησάντων καὶ τοῦ πλοίου, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν παντός, ὅπερ ἡ θάλασσα ἤθελεν ἐκβράσει εἰς τὴν περαλίαν. Ἡ γλώσσα τοῦ ἐγγράφου τούτου καὶ τὸ ὕφος εἶνε ἄξια δημοσιεύσεως.

«Τούτην τὴν στιγμήν ἔλαβεν τὴν θλιβερὰν εἰδήσιν ὅτι ἓνα μπεργαντὶ μὲ Βρεταννικὴν σημαίαν, ὅπου ἀπερθέμευεν²⁾ τοῦ ἐξοχωτάτου Λόρδου Ἐλγιν ἱμπασιατόρου στρατορδινάριου σιμὰ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, εἰς τὸ ὅποιον ἦτον ἱμπαρκάδος ὁ ἐκλαμπρότατος σερκετάριος του Κ. Ἀμιλτων, καὶ ἕτερα δύο ἀξιοπρεπέστατα ὑποκείμενα νὰ ἐτσακίσθη σιμὰ εἰς τὸ πόρτο τοῦ Αὐλέμονος, καὶ δὲν ἐγλίτωσεν ἄλλο παρὰ μόνον οἱ ἄνθρωποι. Ὄντας ἔτοιμος κατὰ τὸ χρέος μου ν' ἀπεράσω εἰς ἐκείνα τὰ μέρη, διὰ νὰ δώσω ὅλαις ἐκεῖναίς ταῖς βοήθειαις, ὅπου ἤθελεν εἶσθαι ἀναγκαίαις, μάλιστα ὅπου μὲ προσκαλεῖ ὁ ἄνωθεν ἐκλαμπρότατος σερκετάριος, εὐρίσκω εὐλογον, πρὶν πάντων, νὰ δώσω τῆς τιμιότητος τῆς αἰτῆς περιστάσεως διὰ νὰ διορίσητε ὅτι νὰ δοθῇ ὅλη ἡ βοήθεια κατὰ τοὺς νόμους διὰ τὸ ρικούπερο³⁾ ἂν εἶνε δυνατὸν τοῦ αὐτοῦ μπαστιμέντου, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ νὰ μὴν ἤθελε τολμήσει τινὰς νὰ πάρῃ τὸ παραμικρὸν ἀπὸ ὅ,τι ἤθελεν ρίψει ἡ θάλασσα εἰς ταῖς ρίβαις τοῦ τόπου. Ζητῶ προσέτι ἀπὸ τὸν ἀξιέπεινον ζῆλόν σας νὰ δώσετε μὲ ὅλην τὴν ταχύτητα τὴν εἰδήσιν εἰς τὸ ἐπίλοιπον σῶμα τῆς τοπικῆς διοικήσεως, διὰ νὰ προβλέπη καὶ ἀπὸ μέρους τῆς διὰ τὸ ὅμοιον τέλος, διὰ νὰ μὴ συνέβουν ἄτοπα ὅπου νὰ εἶνε πρὸς ζημίαν τῆς νήσου. Μένω βέβαιος πῶς θέλετε λάβει ὅλην τὴν ἐνθερμον ἐπιμέλειαν, ὅπου εἶνε μάλιστα χρεωστούμενη εἰς τὸ ἐνδοξον Βασιλεῖον, ὅπου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δουλεύω, καὶ εἰς τὸ λαμπρὸν γένος του διὰ τὰς βοηθείας ὅπου ἔδωσεν καὶ δίνει τῆς ἐξοχωτάτης Ἐπτανήσου Ῥεπούμπλικας, τῆς ὁποίας εἶνε μέλος καὶ τοῦτο τὸ νησί, καὶ προσμένοντας

ἀπόκρισίν σας μὲ ὅλην τὴν ὑπόληψιν σὰς ὑποσημειοῦμαι.

Τζιρίγο 5 Ἰουλίου. 1802 ἔ. π.

Οἱ πρόκριτοι τῆς Χώρας (πόλεως Κυθήρων) ἀπῆντησαν τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐκφράζοντες τὴν λύπην αὐτῶν ἀπὸς ἐτσακίσθη εἰς τὰ μέρη τοῦ Αὐλέμονα ἓνα μπεργαντὶ μὲ τὴν ἐνδοξον σημαίαν τοῦ βασιλείως τῆς Μεγάλης Βρεταννίας ὅπου ἦτον ἱμπαρκάτος ἀνάμεσος εἰς ἄλλα ἄξια ὑποκείμενα καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος σερκετάριος τοῦ ἐξοχωτάτου ἱμπασιατόρου ἐστρατορδινάριου εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐλὴν τοῦ ἰδίου βασιλείως.» Ἐπέλεγον δὲ εἰς τὸν Καλούτσην ὅτι θέλουσι παρᾶσχει πᾶσαν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν, «καθὼς ἤθελε τὸ καλῆσαι ἢ χρεῖα καὶ ἡ περίστασις ὄντας ὑπόχρη ἡ Ἐπτάνησος ρεπούμπλικὰ μας εἰς τὸν μίγαν βασιλέα, ὅπου ἡ ἐκλαμπρότης σας ἔχει τὴν τιμὴν νὰ δουλεύῃ, καὶ εἰς τὸ περιφθόμενον γένος τῶν Βρεταννῶν κτλ...»

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Ἐπτάνησος τότε ἦτο αὐτόνομος ὑπὸ ἴδιον δημοκρατικὸν πολιτεύμα.

Ὁ Ἀμιλτων ἀμέσως μετὰ τὸ ναυάγιον εἰργάσθη πρὸς διάσωσιν τοῦ πλοίου, ἀλλὰ κυρίως τοῦ πολυτίμου φορτίου τῶν ἀρχαιοτήτων. Διὸ καὶ τῇ 20 Σεπτεμβ. συνῆψε συμβόλαιον μετὰ τοῦ πλοιοάρχου τοῦ πλοίου, τοῦ εὐρεθέντος εἰς Αὐλέμονα καὶ σώσαντος τὸ πλήρωμα τοῦ Μέντορος, Ἰωάννου Βισκούκια, ἔχοντος σημαίαν Αὐστριακὴν, τοῦ πλοιοάρχου Ἰωάννου τοῦ Δημήτρη ἐκ Σπετσῶν, ἔχοντος πλοῖον μὲ σημαίαν Ῥωσικὴν, δι' οὐ ἀμφοτέροι ἀνεδέχθησαν ν' ἀνεγκύσωσι τὸ πλοῖον ὀλόκληρον καὶ ῤυμουκῆσωσιν εἰς τὸν λιμένα Αὐλέμονος, ἐπὶ τῇ ἀμοιβῇ ἕκαστος 15,000 γροσίων.

Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι οὐδὲν κατάρθωσαν, ἢ εὐρον τὸ πρᾶγμα δύσκολον καὶ ἀδύνατον, διότι ἔχομεν ἐτέρας ἐπιστολάς, δι' ὧν ὁ Καλούτσης καὶ ὁ Ἀμιλτων ἐζήτησαν ἐκ Ναυπλίου δύτας· ὁ τελευταῖος μάλιστα ἔστειλε καὶ ἐιδικὸν ἄνθρωπον εἰς Ναῦπλιον πρὸς εὑρεσιν δυτῶν, τὸν Ἰωάννην Τζάνην τοῦ Μανώλη Κληρονόμου.

Μετὰ τὴν πρότην ταύτην ἀποτυχίαν ὁ Ἀμιλτων συνεβλήθη τῇ 8 Ὀκτωβρίου μετὰ δυτῶν Καλυμνίων πρὸς ἐξαγωγήν τῶν κιβωτίων τῶν ἀρχαιοτήτων ἀντὶ 7,000 γροσίων, οἷτινες, ὡς ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου Μόρμωρη ἐξ Αὐλέμονος μαυθάνομεν ὅτι, τῇ 9 Ὀκτωβρ. 1802 ἐξήγαγον ἀμίαν κασίεαν τοῦ καπετὰν Λῆκ (τότε ἦτο λοχαγὸς) μὲ τὰ σκουτιὰ του», καθὼς καὶ ἕτερα τινὰ πράγματα τοῦ ἰδίου Λῆκ καὶ τοῦ Ἀμιλτων.

Ἡ σημείωσις δέ, ἣν ὁ Ἀμιλτων ἔδωσεν εἰς τοὺς δύτας τοῦ κριθμοῦ τῶν κιβωτίων, περιλαμβάνει 16 κιβώτια μαρμάρων, 1 ἔδραν μαρμαρίνην, 1 κιβώτιον ἐκ λευκοῦ ξύλου, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀντικείμενα τοῦ πλοίου, ὡς κανόνια,

1) Ὁρα βιογραφ. Λῆκ ἐν Πανδώρα Τόμ. 11, σελ. 445 ὑπὸ Κωνστ. Φρεαριτοῦ.

2) Ἀνῆκεν, ἦτο κτῆμα.

3) Ἀνάκτησιν.

σχοινία κτλ. Ἐκ τῶν 16 κιβωτίων τὰ τέσσαρα περιείχον μάρμαρα ἀνήκοντα εἰς τὸν Δῆκ, ἄτινα καὶ ἐξήχθησαν ἐκ τῶν πρώτων μετὰ τῶν κιβωτίων τῶν βιβλίων του καὶ ἐνδυμάτων του, καὶ ἀπεστάλησαν τὸν Νοέμβριον 1802 ὑπὸ τοῦ "Αμιλτων εἰς τὸν ἐν Σμύρῃ "Αγγλον πρόξενον Βέρρου, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε ταῦτα εἰς Λονδίνον, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς τῆς 25 Ἀπριλ. 1805 τοῦ Ἐμ. Καλούτση εἰς τὸν ἐν Ζακύνθῳ πρόξενον τῆς Ἀγγλίας Ῥάιτ (Wright).

Οἱ ἐν Ἀθήναις πράκτορες τοῦ Ἑλγίν ἄμα ἔμαθον τὸ ναυάγιον τοῦ Μέντωρος ἐταράχθησαν ἐκ τοῦ δυστυχήματος, καὶ ἀμέσως ἀπέστειλαν διὰ ξηρὰς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ταχυδρόμον (τάταρην) ὅπως ἀναγγεῖλῃ τὸ γεγονός εἰς τὸν Ἑλγίν. Τοῦτο ἀναφέρει ἐπιστολὴ τῆς 3 8βρίου 1802 τοῦ ἐν Ναυπλίῳ Βίκτωρος Παλιέρ (ἴσως ὑποπροξένου τῆς Ἀγγλίας) πρὸς τὸν Καλούτση, ἐν ἣ ἀγγέλλει αὐτῷ συγχρόνως καὶ ὅτι ἐν Ναυπλίῳ δὲν ὑπῆρχον δύται.

Περίεργος δὲ εἶνε καὶ ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου Γρηγοράκη ἐκ Μάνης εἰς Καλούτσην, ἐνθα γράφει ὅτι ἐγνώρισε τὸν Ἑλγίν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὅτι εἶπεν εἰς αὐτὸν τότε ὅτι εἶνε «πάντα ἔτοιμος καὶ πρόθυμος εἰς ἐκάστη ἀνάγκη τῶν καρabiόνα τῆς Βρεταννίας». Προσθέτει δὲ ὅτι καὶ αὐστεροῦ μοῦ ἔγραψε (ὁ Ἑλγίν) καὶ τοῦ ἔστειλε μερικαῖς μεντάγιες, ἧγουν ἀνδικαὶς μπακιρένιες, ἀπὸ Μάνης καὶ πάλι με διορίζει νὰ τοῦ μαζῶνω. Με αὐτὸ ἔχω χρεὸς, ἐπιθυμῶ νὰ λάβω μέριτο ¹⁾ με παρόμοια ὑποκειμένα.»

Ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν δὲ τοῦ ναυαγήσαντος πλοίου γράφει ὅτι παρέχει τὴν ὑπηρεσίαν του πρὸς φύλαξιν, διότι ἤκουσεν ὅτι ὁ κλέφτης Ἀλεξάνδρης καὶ ἄλλοι, μαθόντες τὸ ναυάγιον τοῦ πλοίου, ἠτοιμάσθησαν νὰ ὑπάγουν νὰ τὸ λεηλατήσουν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἐμπόδισε τὸ κίνημα. Ἐπειδὴ δὲ γράφει δὲν γνωρίζει τὸν κουμαντάντε παρακαλεῖ νὰ «διορθώσῃ τὴν γραφὴν του εἰς τὸ ἰταλικὸ διὰ νὰ καταλάβῃ.»

Ὁ Ἑλγίν ἐν Κωνσταντινουπόλει μὲθ' ἄλλων εἴτε ἐκ τοῦ ἐκτάκτου ταχυδρόμου ἐξ Ἀθηνῶν διὰ ξηρὰς, εἴτε ἐκ Κυθῆρων διὰ θαλάσσης τὰ τοῦ ναυαγίου ἔγραψεν εἰς Καλούτσην τῆ 13 Ὀκτωβρ. τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν ἀγγλιστί.

Κωνσταντινούπολις Ὀκτωβρ. 25. 1802

Πρὸς τὸν Ὑποπρόξενον εἰς Κύθηρα.

Πληροφοροῦμαι ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖόν μου Μέντωρ ἐβυθίσθη ἐνῷ ἀπεπειράτο νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸν λιμένα τῶν Κυθῆρων. Διὰ τῆς παρουσίας μου αἰτοῦμαι ὅπως καταβάλετε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς διάσωσιν τοῦ τε πλοίου καὶ τοῦ φορτίου. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον κιβώτια

τινα ἐμπεριέχοντα λίθους, οὐδεμιᾶς μὲν κατ' αὐτοὺς ἀξίας, ἀλλὰ μεγίστου δι' ἐμὲ διαφέροντος ὅπως τὰ ἐξασφαλίσω.

Ἡ κομιστὴς τῆς παρουσίας Πέτρος Γαβαλάς ἀναχωρεῖ διὰ Κύθηρα, ὅπως λάβῃ πᾶσαν πληροφορίαν ἀφορῶσαν τὴν ἀπώλειαν ταύτην, καὶ με διαταγὰς τοῦ νὰ χορηγήσῃ πᾶσαν ἄλλην ἀναγκαίαν βοήθειαν.

(Ὑπ.) Ἑλγίν.

*Ἐκτακτος ἀπεσταλμένος κτλ.

Εὐνόητος ὅπως εἶνε ἡ φράσις τοῦ Ἑλγίν ὅτι οἱ ἐν τοῖς κιβωτίοις λίθοι δὲν εἶχον οὐδεμίαν κατ' ἑαυτοὺς ἀξίαν, ἀλλὰ μέγιστον δι' αὐτὸν συμφέρον ὅπως τοὺς ἐξασφαλίσῃ, διότι ἐφοβεῖτο μὴ αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖ ἀμελήσωσιν ἢ μήπως ὑπεξαίρεθῶσιν διότι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους πάντες εἶχον μάθει ὅτι αἱ ἀρχαιότητες εἶχον καὶ ὕλικὴν ἀξίαν, καὶ ὅτι ἦσαν περιζήτητοι. Ἐσπευσε δὲ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν τόπον τοῦ ναυαγίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς του, πρὸς τὸν Ἐμμαν. Καλούτσην τῆς 23 Ἰανουαρίου (4 Φεβρ.) 1803 ἐκ τοῦ πλοίου Ἀρτέμιδος (Diana), προσωρμισμένου ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Αὐλέμονος, ἐν ἣ γράφει τὰ ἐξῆς Ἀποφασίσας νὰ λάβω ἐν Μάλτᾳ πᾶσαν φρεντιδὰ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ φορτίου, ὅς παρακαλῶ νὰ μὴ κάμετε ἀπόπειράν τινα ἀνακτήσεως διὰ πλοίων ἐγγχωρίων, οὔτε νὰ μεταχειρισθῆτε δύτας πρὶν λάβητε νέας παρ' ἐμοῦ ὁδηγίας. Ἐν τούτοις ἐπιστῶ τὴν μεγαλειτέραν εἰς ὑμᾶς προσοχὴν καθὼς καὶ τοῦ ὑμετέρου πράκτορος Νικόλα, ὅπως μὴ ὑπεξαίρεθῇ τὸ ἐλάχιστον πρᾶγμα, καὶ διατηρηθῇ τὸ πᾶν, καθὼς καὶ τὰ ἐξαχθέντα μέχρι τοῦδε πρᾶγματα. Συνιστῶ δὲ ὑμῖν τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τῶν ὁδηγιῶν, ὡς ἔδωκεν ὑμῖν ὁ κ. "Αμιλτων.»

Προσθέτει δ' ἐν ὑστερογράφῳ «ἐὰν ἐν τούτοις δύνασθε νὰ μεταχειρισθῆτε δύτας ἐνταῦθα ἐξουσιοδοτῶ ὑμᾶς εἰς τὴν παροχὴν τῆς τροφῆς των. Ἐὰν δὲ τύχῃσι καλοῦ καιροῦ καὶ ἐξαγάγωσι κιβώτια πληρώσατε αὐτοὺς διὰ πᾶν ὅ,τι ἐξήγαγον εἴτε κιβώτια, εἴτε ἕτερόν τι σκεῦος τοῦ πλοίου...»

Εἰς τὸν Καλούτσην δὲ πλὴν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀπέστειλε καὶ ἑτέραν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ ἐξ Αὐλέμονος ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν εὐχαριστήριον διὰ τὸν ζῆλον, τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν φιλοξενίαν, ἣν παρέσχεν εἰς τοὺς ναυαγοὺς περὶ ὧν ὁ "Αμιλτων εἶχεν ὀμιλήσει πρὸς αὐτόν.

Ὡς εἶδομεν ὁ "Αμιλτων μετὰ τὸ ναυάγιον παρέμεινεν ἐν Κυθῆροις ὅπως ἀσχοληθῇ περὶ τὴν ἀνάκτησιν τῶν μαρμάρων. Πρὸς τοῦτο δὲ συνῆψε διάφορα συμβόλια μετὰ Καλυμνίων τῆ 10 Ὀκτωβρίου 1802, καὶ κατόπιν μετὰ τοῦ Παναγιώτη Ἀνδριτσάκη ἐκ Σπετσῶν, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη ἐπὶ 10 μόνον ἡμέρας, λαβὼν γρό-

1) merito ἀξίαν.

σια 450 διὰ συναλλαγματικῆς πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Ἰωάννην Κίρκ, πράκτορα τῆς Μεγ. Βρεταννίας. Τὸν Ἀνδριτζάκη ἀπέλυσε τὴν 11 Δεκεμβρίου. Εἶτα συνεβλήθη μετὰ τοῦ Ἀναγνώστη Σπετσιώτη, ὃν ἐζήτησεν ἐκ Σπετσῶν νὰ ἔλθῃ μετὰ τὸ πλοῖόν του ταρτανέλλα, ὅπως «βοηθήσῃ διὰ τὸ ρικουπέρο τῶν κασελῶν μετὰ μάρμαρα» ὡς διαλαμβάνει τὸ ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου 1802 συμβόλαιον μετ' αὐτοῦ δι' οὗ ἠκυροῦτο ἡ προηγουμένη συμφωνία. Κατόπιν συνῆψεν ἕτερον συμβόλαιον τῇ 18 Δεκεμβρίου 1802 μετὰ Καλυμνίων, οἵτινες εἰργάσθησαν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ χειμῶνος διέκοψαν τὰς ἐργασίας.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Συνωμίλουν ἐν τῷ καπνιστηρίῳ μετὰ τὸ γεῦμα. Ὁ Ἑβραῖος Περέϊρα, ὁ θεατρῶνης ὁ τοσοῦτον γνωστός διὰ τὰ ἀπαστράπτοντα αὐτοῦ ὑποκάμισα καὶ τοὺς θριαμβευτικῶς ἐπιδεικτικoὺς λαίμοδέτας, ἵστατο πρὸ τῆς ἐστίας, κρατῶν εἰς χεῖρας ποτήριον κρουασά.

— Τὸ πᾶν, ἔλεγεν, εἶνε ὁ μῦθος. Τὸ δραματικὸν ἔργον τότε μόνον εἶνε καλόν, ὅταν ἠμπορῇ νὰ διηγηθῇ τις τὴν ὑπόθεσιν του εἰς πέντε λεπτά... Ὅταν κανεὶς συγγραφεὺς ἔρχεται νὰ μοῦ κάμῃ λόγον περὶ δράματος καθ' ἡνῶραν προγευματίζω, τὸν διακόπτω πρὶν ἀρχίσῃ ἀκόμη: — Ἡμπορεῖς νὰ μοῦ ἐκθέσῃς τὴν ὑπόθεσιν πρὸ τοῦ φάγω αὐτὸ τὸ αὐγόν;... Ἐὰν δὲν τὸ κατορθώσῃ σημαίνει ὅτι τὸ ἔργον του δὲν ἀξίζει τίποτε!

Ὁ Περέϊρα ἐκένωσεν ἀπνευστὶ τὸ κύπελλον τοῦ κρουασά.

— Δὲν εἶμαι δραματικὸς συγγραφεὺς, εἶπεν ὁ ὑπερύψηλος ἀκόλουθος πρεσβείας. Μαυρίκιος, ἐκ τοῦ βᾶθους τοῦ εὐρυτάτου κλιντηῆρος, εἰς ὃν ἦτο χωμένος. Ἐν τούτοις, Περέϊρα, ἐὰν θέλῃς, θὰ σοῦ διηγηθῶ μίαν ἱστορίαν, ἐκ τῆς ὁποίας δεξιὸς τεχνίτης δύναται νὰ ἐμπνευσθῇ ἐξαιρέτα... Ἀλλὰ τὸ ἀπαιτούμενον διὰ νὰ φάγῃ τις ἐν αὐγὸν διάστημα εἶνε πολὺ σύντομον...

— Ἄς ἔχῃς χάριν, σοῦ παραχωρῶ μίαν ὀμιλέτταν, ἀπήντησεν ὁ Ἑβραῖος ἀνακαγχάζων. Ἄν καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν αἰθούσῶν δὲν μοῦ φαίνονται διόλου κατάλληλοι διὰ νὰ ἐξευρίσκωσιν ὑποθέσεις δραμάτων.

Ἡ ἱστορία, τὴν ὁποίαν θὰ διηγηθῶ, περιῆλθε ὅλας τὰς αἰθούσας τῆς Βιέννης, καθ' ὃν καιρὸν ἦμην ἐκεῖ. Ὑπῆρχε τότε εἰς Βιέννην ἰατρός, φημιζόμενος διὰ τὰ καρδιακὰ νοσήματα ὠνομάζετο—ἀλλάζω φυσικὰ τὰ ὀνόματα, διότι ἡ ὑπόθεσις εἶνε τραγική. — Ἄρνολδ. Τεσσαράκοντα μόλις ἐτῶν, εἶχεν ἐν τούτοις λαμπρὰν

πελατεῖαν. Ἦτο ὠραῖος ἀνὴρ, κομψότατος, μετὰ φυσιογνωμίαν κανονικωτάτην, μετὰ ξανθὰς παραγαθίδας καὶ ὀφθαλμοὺς γαλανούς, τῶν ὁποίων τὸ ὄξύ καὶ ψυχρὸν βλέμμα ἐνέπνεε μᾶλλον φόβον. Κῆποικ ρωσικὴ οἰκογένεια—ἀς τὴν ὀνομάσωμεν Σκεβελῶφ—ἡ ὁποία διέμενον εἰς Βιέννην, ἐκάλεσε τὸν ἰατρὸν νὰ ἐπισκεφθῇ μίαν τῶν θυγατέρων τῆς. Ὁ ἔμπειρος Ἀσκληπιάδης ἐκ πρώτης ὄψεως διέγνωσεν ὅτι ἡ κόρη ἔπασχεν ἐξ ἀνευρύσματος, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον διετέλει ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχὴν του. Ἡ στηθοσκοπήσις κόρης τόσον τρυφερὰς ἦτο πράγματι πολὺ ἐπικίνδυνος. Φαντασθῆτε νὰ βάζῃ κανεὶς τὸ αὐτί του ἐπάνω εἰς τὸ στήθος ὠραίας νεάνιδος μόλις δέκα ἐπτὰ ἐτῶν καὶ νὰ κτυπᾷ ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν τῆς, ὡς νὰ ἔλεγε: «Ἐπιτρέπεται ἢ εἴσοδος;»

— Μαυρίκιε, διέκοψεν ὁ οἰκοδεσπότης, νὰ λείψουν αἱ πρόστιχοι ἀστείότητες. Μᾶς ἀνήγειρες ὅτι θὰ μᾶς διηγηθῆς δρᾶμα.

— Καὶ θὰ σᾶς τὸ διηγηθῶ, μέινετε ἡσυχοί... Ἄν καὶ ἦτο δεκτὴ εἰς τὴν ἀνωτέραν κοινωνίαν ἡ οἰκογένεια Σκεβελῶφ ἦτο κάπως ὑποπτος. Κατῴκει εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ὁ Σκεβελῶφ ἔφερε πολλὰ σειρήνια, κομβία καὶ γαλόνια ἐπὶ τῶν πολυτελῶν μηλωτῶν του. Ἡ οἰκογένεια ἔζη μεγαλοπρεπῶς, οἱ πολυπληθεῖς δὲ ἀδάμαντες τῆς κυρίας ἰσθεοῦντο ψευδεῖς... Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα δύο κορίτσια τῆς ὑπανδρείας ἐκτάκτου καλλονῆς. Ὅλα αὐτὰ εἶχον κατὰ τὸ ὑποπτον. Ἄλλ' ὁ ἰατρός ἐρωτεύθη. Ἐζήτησε τὴν χεῖρα τῆς ἀσθενοῦς του, τῆς δεσποινίδος Μάρσας, ἔγινε δεκτὸς ὡς γαμβρὸς καὶ ἐνυμφεῦθη αὐτὴν μετὰ τρεῖς μῆνας. Ἡ λοιπὴ οἰκογένεια Σκεβελῶφ, βαρυνθεῖσα αἰφνιδίως τὴν Βιέννην, ἀπῆλθεν εἰς ἄλλα κέντρα. Ἡ σύζυγος τοῦ ἰατροῦ, ἡ Frau Doctorin, ὅπως τὴν ἔλεγον ἐν Βιέννῃ, ἤρесе πολὺ. Τὸ ζεῦγος τῶν νεονύμφων ἦτο συμπαιθέστατον· ὁ ἰατρός ἠγάπα τὴν Μάρσαν ὡς σύζυγον καὶ ὡς ἀσθενὴ συνάμα· τὴν ἐλάτρευε καὶ τὴν ἐθεράπευεν. Τὸ μικρὸν δ' αὐτὸ μυθιστόρημα ἐνθουσίαζε τὰς φύσει ρομαντικὰς Γερμανίδας. Ἡ κυρία Ἄρνολδ, τῆς ὁποίας ἡ ὑγεία ἐβελτιοῦτο ὀσημέραι, ἐνεφανίζετο εἰς τὰς αἰθούσας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐχόρευε...

— Μολονότι ἔπασχεν ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς;

— Μάλιστα. Ἐφάνετο ὅτι εἶχε θεραπευθῆ τὸσον ἐντελῶς, ὥστε ὁ σύζυγός τῆς, ὡς ἰατρός, τῆς ἐπέτρεπε μερικὰς στροφὰς βάλς. Ἀλλὰ φρονῶ ὅτι ὡς ζηλότυπος θὰ τῆς τὰς ἀπηγόρευε μετὰ πολλὴν εὐχαρίστησιν. Διότι ὁ λοχαγὸς ὁ Βλαζεβιτς—ἀληθῆς Ἀπόλλων μετὰ λευκὴν στολὴν—ἦτο ἐγγεγραμμένος πάντοτε πρῶτος εἰς τὸ σημειωματῆριον τῆς κυρίας Ἄρνολδ καὶ τὴν ἐθλίβε πολὺ τρυφερῶς ἐπὶ τοῦ στήθους του. Ὁ μῦθος τοῦ Ἄρνολδ καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐπανελήθη, ἀκόμη μίαν φορὰν...